

Välkkyludekääpä

Kristalliticka

Skeletocutis stellae

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Välkkyludekääpä on monivuotinen ja alustanmyötäinen. Se on melko kookas ja tuoreena kova mutta taipuisa. Kuivana itiöemä on puumaisen kova. Parhaita tuntomerkkejä ovat luuteen haju, hyvin pienet pillit, pillipinnan välkkyminen itiöemää käänneltäessä ja pillistön selvä reunus, joka on nuoressa itiöemässä vaalea ja vanhemmiten tumma. Lisäksi vanha itiöemä on leikkauspinnalta vuosilustojen takia selvästi kerroksinen. Määrittäminen on varmennettava mikroskooppilla.

Elinympäristö ja levinneisyys

Välkkyludekääpä kasvaa vanhoissa luonnontilaisissa metsissä, maapuiden rungon alapinnalla lähellä kosteaa maanpintaa. Tyypillisin kasvualusta on kookas kuusi- tai keloutunut mäntymaapuu, joka on jo pitkälle lahonnut ja sammalpeitteinen. Välkkyludekääpä on kuusivaltaisten aarnioiden indikaattorilaji ja se kasvaa harvinaisena lähes koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Suurin osa löydöistä on Itä- ja Pohjois-Suomen vanhoista metsistä.

Nykytila ja uhkatekijät

Vanhojen luonnontilaisten metsien väheneminen on aiheuttanut välkkyludekäävän taantumisen. Vanhojen sopivaa järeää havumaapua sisältävien metsien vähäisyys ja pirstoutunut esiintyminen uhkaavat lajia edelleen.

Hoitosuosittukset

Välkkyludekäävän esiintymispaikka tulisi rajata hakkuun ulkopuolelle. Kosteaa pienilmaston turvaamiseksi esiintymispaikan ympäristö tulisi säilyttää jatkuvasti peitteisenä. Lajille elintärkeän lahoppuujatkumon turvaaminen olisi tärkeää. Välkkyludekäävän kasvupaikat ovat yleensä luonnonsuojellisesti arvokkaita vanhoja metsiä, joiden vapaaehtoiseen suojeluun on mahdollista hakea rahoitusta METSO-ohjelman kautta.

Lähteet

- Kotiranta, H., Saarenoksa, R. & Kytövuori, I. 2009. Suomen käävikkäiden ekologia, levinneisyys ja uhanalaisuus. – Norrlinia 19: 1–233.
- Kotiranta, K. & Niemelä, T. 1996. Uhanalaiset käävät Suomessa. 2. uudistettu painos. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas 10. 184 s.
- Niemelä, T. 2005. Käävät, puiden sienet. Luonnontieteellinen keskusmuuseumi, Kasvimuseo, Helsinki. 319 s.

Kuva: Jorma Pennanen